

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 3.

V Ljubljani, 1. februarja 1874.

Tečaj XIV.

Š o l a.

II.

V življenji omikanih narodov je zelo važen faktor šola. Posreduje namreč med družinskim in javnim življenjem, a ne samo to, marveč vodi tudi do določenega smotra. Prav tukaj se spoznava, da je šolsko podučevanje boljše od zasebnega. Pri tem je namreč otrok sam, ali uni ga vpeljuje v javno življenje, navadi ga občenja z drugimi, za katere je vstvarjen. Dasiravno ljudje tega še ne razumó, pa nas bo prihodnost kaj več o tem učila. Kakošna so pa sredstva, s katerimi zveršuje šola ta svoj nálog? Ona podučuje in izreja ali verdeva. Po podučevanju si pridobiva otrok potrebnih vednost in znanost, da mu bodo koristile v daljnem teku življenja; učé pa vadi tudi dušne in telesne moči. To je dvojni, med sabo sicer razločivni, pa vendar skupni namen; za kar si prizadeva vsak izobraževalen poduk. Pervi se imenuje tvorni, drugi likovalni namen. Tem boljši je poduk, čim bolj enakomerno pride do svojega smotra, in v naj novejših časih so si prizadevali šolski možje, da bi učivno gradivo tako odbrali in pripravili, da bi se otroci, kar moč, kmalu navadili, česar jim je treba vediti, pri tem pa urili svoje dušne moči za splošno izobraženje. S tem se pa razrešujeta tudi dva druga naloga. Naj prej je mogoče, da se otroci v krajšem času in hitreje nauče tega, česar so se poprej, dokler ni bilo učno gradivo metodično vravnano, dalje časa učili. S tem si pridobiva čas, pa tudi življenje, ker naše življenje je le v času. Kedaj bi se pa tudi otroci naučili vsega tega, kar tirja sedanji čas, ko bi ne bilo mogoče, naučiti se, v krajši dobi

tega, za kar je bilo poprej treba veliko več časa. To doseči je pa ravno s tem mogoče, da se vse dušne moči za učenje porabijo in tako se tudi zgodi, da otroke v kratkem času več naučimo, pa jim tudi učenje globljeje vtisnemo. Druga ne manjša korist tega, da je učenje metodično ubrano, je pa ta, da učenje ni več tolikanj mučivno, ne učencu niti učeniku. V časih so žugali otrokom s šolo, kedar so jih hoteli oplašiti. To je sedaj že veliko bolje, in morda bode še bolje. Veliko otrok v šolo prosi, in ti so sila žalostni, kedar morajo doma ostajati. To je hvalno za šolo in otroka. Pripomoček v to je pa ravno tisti, s katerim varujemo časa; doseže se namreč le s tem, da delujejo pri otroku enakomerno vse moči; to pa zbuja veselost in živo vdeleževanje, — otrok se zaveda življenja.

Drugi pripomoček, katerega se poslužuje šola, da pride do svojega namena, je verdevanje ali gojitev. Pod tem imenom razumemo to-le: Otroci naj se navadijo reda, natančnosti, pridnosti, pokorščine in koristne delavnosti. Šola pa tega ne privadi otroke s kaznovanjem, niti z umetnim strahovanjem, ampak z redovnostjo, katera, tako rekoč, sama po sebi, izhaja iz šolskega življenja; kdor jo prelomi, kaznuje samega sebe. Zelo važen pripomoček v odgojitev je pa že poduk sam na sebi. Dober poduk privadi otroke, da se učenja poprimejo iz vse svoje duše; da so pazljivi, da se med sabo poskušajo, kdo se bode več naučil, da bratovsko delajo, kedar gre spoznati resnico?

Šola pa v ta namen potrebuje notranjega in vnanjega reda, vsaka šola si pa postavi še kak poseben smoter, ker drugo namerava začetna šola, drugo učena šola, drugo deška, drugo dekliška šola, drugačen je tudi smoter v pripravljalni, drugačen v strokovni šoli. Ko šola omejuje ta svoj posebni smoter, že začne delati svoj učni črtež. Učni črtež pa mora pokazati tudi pot, po katerem se doseže smoter, pot se mora razdeliti na več postaj; posamezni nauki se morajo strogo omejiti, in določiti se mora, koliko se ima obravnati na vsaki postaji, poslednjič se morajo še povedati učilni in učni pripomočki, katerih se imamo posluževati na sleherni stopinji podučevanja.

A nij še dosti, da se nauk določi, omeji in razversti, razrediti se mora tudi skupšina teh, ki so odločeni za nauk. Dvojna pot je tukaj; ali se vsak otrok podučuje za se, njegova učenost se zve, ko se na tanko spraša, kako daleč je že prišel v tem ali v unem nauku. — Tako je ravnala stara šola. — Učenik je spraševal vsakega posebej, ta je bral na ti, drugi na drugi strani, ta je že znal razštevati, uni je še le sošteval. Mogoče, da je to posameznim koristilo, a večini je gotovo škodovalo. Tako se menda nikjer več ne podučuje, — svoje dni sem najdel med 20 učitelji le 2, ki sta tako podučevala, ker sta bila tega navajena, in ker sta hotela staršem ustreči, ki radi sprašujejo otroke

doma, ali so te kaj vprašali in navaden zgovor je nato: Nijsem bil nič vprašan; stariši pa iz tega sklepajo, otrok nij bil nič vprašan, tedaj učeni-
nik nič ne podučuje; a večina učениkov sedaj gotovo ne ravna tako,
marveč poduk je splošen in razredé se učenci po premeru vednosti in
učenosti, katera je navadna v tem razredu. — To pravimo razredba
učencev (Klassifikazion). Pri razredbi se ne vzame v podlago presoje
posebna izverstnost v ti ali uni stroki, za prestop v višji razred,
ampak le to, da zadosti učenec v vseh strokah tirjatvam. Pri tem pa
so nauki mimo naukov bolj razsodilni in odločilni. Med razsodilne
nauke štejemo posebno jezikov poduk in številjenje, ker višjega nauka
ne more razumeti ta, kateri nima podlage. Manj razsodilne pa imenu-
jemo tiste nauke, v katerih je mogoče v višjem razredu napredovati, dasi-
ravno je bila vednost v nižjem razredu pomankljiva.

Peter Hitzinger

(Znojmski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

III.

Leta 1846 pride v Dob za duhovnega pomočnika, vendar naznani
z Dolenskega še v l. 26 „Toplice per Šmarjeti blizo Novo-
mesta“, češ, naj bi umeten zdravnik vodo po njenih delih in lastnostih
presodil, da bi poleg Toplic unstran Novomesta in pri Bledu bolj spoz-
nale se tudi té, ker so v prijetnem kraju in „je njih voda za več bolezin
dobro služna, za ktere so toplice na uni strani prehude“.

„Nesreča“ je bilo njegovo prvo poročilo iz Doba, kjer je hud
ogjenj trem kmetovavcem pokončal pohoštva, in ker je bil zavarovan le
eden, obudovaje pravi: „de bi pač enkrat ljudje spoznali, de plačilo
zavarovanja ni noben davk, ampak le dobrotin dar, ki se bratu
v nesreči podelí; kateri ima tedej podobo milošine ali almožne; kateri
pa tudi v času nesreče stotero plačilo pernese“. — Prav veselilo ga je
pa, da se je na gorenski strani ne le krog Ihana, temuč tudi krog
Doba, Bleda, Mengša, Komenda in Kamnika razširjala po-
sebna obertnija s slamniki; veselilo ga je, da so zanje pletli kite, ki
niso imeli družega zaslužka, za potrebo si pridobivali nekaj denarja, in
ker slamnato blago ne ostane samo v deželi, temuč gre tudi na ptuje;
zlasti ga Tirolci pobirajo cele vozé, in v deželo pride okoli 60000 gl.
itd. „Le pridno si Slovenec pomagaj, hvalno opominja v spisku: Ple-